

KS. TOMASZ KACZMAREK

WKŁAD KS. LIBROWSKIEGO W PROCES BEATYFIKACYJNY BPA MICHAŁA KOZALA

Szeroka panorama działalności ks. prof. Stanisława Librowskiego obejmuje także jego prace jako postulatora sprawy beatyfikacji bł. Michała Kozala, biskupa i męczennika (1893–1943), jakie prowadził ze szczególną ofiarnością i kompetencją w latach 1960–1964. Tę problematykę pragnie przybliżyć niniejsze opracowanie. Tytuł ku temu daje autorowi bezpośrednie uczestniczenie w tychże pracach w ostatnim ich etapie, w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, kiedy z urzędu przypadło mu dokonywać szczegółowego wglądu również do owoców trudów postulatora.

1. Przedmiot i ramy czasowe procesu

Przedmiotem procesu beatyfikacyjnego była świętość życia i męczeństwo bpa Michała Kozala, od 1939 r. biskupa pomocniczego diecezji wrocławskiej, przedtem kapłana archidiecezji gnieźnieńskiej, gdzie pracował najpierw jako duszpasterz i katecheta, a kolejno jako ojciec duchowny i rektor Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Jako biskup, w listopadzie 1939 r., razem z kapłanami i alumnami seminarium wrocławskiego, został aresztowany przez gestapo. Ostatnim miejscem jego uwięzienia i dotkliwego prześladowania za wiarę był obóz koncentracyjny w Dachau, gdzie zakończył życie w opinii świętości i męczeństwa. Jego proces beatyfikacyjny, rozpoczęty w 1960 r. we Wrocławku o „życiu, cnotach i sławie świętości”, w 1986 r. otrzymał nową kwalifikację jako proces o męczeństwie za wiarę. Zwieńczeniem tych prac była beatyfikacja bpa Michała Kozala jako męczennika, dokonana w dniu 14 czerwca 1987 r. w Warszawie przez Jana Pawła II, na zakończenie Krajowego Kongresu Eucharystycznego.

Ks. prof. Stanisław Librowski uczestniczył w pracach procesowych, kiedy były prowadzone w pierwszym ich etapie, tj. jako proces informacyjny diecezjalny (*inquisitio dioecesana*).

Chociaż od momentu swej śmierci biskup Kozal był uważany powszechnie przez współwierzniów za męczennika za wiarę i był otaczany z upływem czasu bardzo żywą sławą męczeństwa, mimo wszystko postępowanie procesowe od początku było prowadzone pod kątem rozpatrzenia świętości życia, a nie męczeństwa. Przyczyna tkwiła w tym, że w kręgach kanonistów i teologów rzymskich wtedy jeszcze nie dojrzała kwestia, by traktować nazizm hitlerowski jednoznacznie jako ateistyczny system prześladowający chrześcijaństwo z motywu *odium fidei*, mimo starań polskich kanonistów podejmowanych w tym kierunku, w powiązaniu z prowadzonym wtedy procesem beatyfikacyjnym ojca Maksymiliana Kolbego¹.

Zgodnie z obowiązującym wówczas prawem kanonizacyjnym, określonym w Kodeksie prawa kanonicznego z 1917 r. w kanonach nr 1999–2141, postępowanie na terenie diecezji miało służyć wprowadzeniu sprawy na forum Kongregacji i obejmowało trzy części: 1) proces informacyjny na temat opinii świętości życia, cnót i cudów w ogólności lub męczeństwa (*processus informativus*), 2) proces zbierania pism kandydata do chwały ołtarzy (*processus super scriptis*), 3) proces o nieistnieniu kultu publicznego (*processus de non cultu*)². W rzeczywistości okazało się, że zanim sprawa beatyfikacji została doprowadzona do końca, prawodawstwo kanonizacyjne poddane zostało jeszcze dwukrotnie zmianom: najpierw w oparciu o *motu proprio* Pawła VI *Sanctitatis clarior* z 19 III 1969 r., które m.in. przygotowywało do utworzenia oddzielnej kongregacji watykańskiej – Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych (*Congregatio de Causis Sanctorum*)³, a następnie prawodawstwo Jana Pawła II, w oparciu o konstytucję apostołską *Divinus perfectionis Magister* z 25 I 1983 r.

2. Przygotowania do rozpoczęcia procesu

W przypadku śmierci biskupa Kozala można było mówić o spontanicznym zaistnieniu sławy świętości i męczeństwa, która utrzymywała się nieprzerwanie w kolejnych latach. Pogłębiała ją doświadczenie wstawiennictwa u Boga, jakie owocowało upraszanymi łaskami i cudami⁴. Można dodać, że pierwszym liczącym się głosem, wyrażającym szerokie przekonanie świadków jego życia i prześladowania za wiarę o stosowności rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego, było opracowanie życiorysu Biskupa przez ks. Bolesława Kunkę, wkrótce po wyzwoleniu z obozu w Dachau, który po przetłumaczeniu na język łaciński⁵, przez pośrednictwo bpa polowego Józefa Gawliny został przesłany do Kongregacji Obrzędów w Rzymie⁶. Do zapoznania się z postacią Biskupa i pogłębiania przekonania o potrzebie

jego beatyfikacji bardzo przyczyniła się poczytna broszura *Męczeńskie biskupstwo księdza Michała Kozala* autorstwa ks. Stefana Biskupskiego⁷. Na podjęcie jednak oficjalnych kroków w kierunku beatyfikacji trzeba było poczekać do roku 1956, kiedy w następstwie częściowych zmian politycznych w kraju, przywrócona została w znacznym stopniu swoboda działalności wewnętrznej Kościoła w Polsce⁸.

Z wypowiedzi ówczesnego ordynariusza diecezji, bpa Antoniego Pawłowskiego, można wnioskować, że pierwsze kroki z jego strony pod kątem otworzenia procesu beatyfikacyjnego miały miejsce zaraz w roku 1956⁹. Prośba biskupa do Kongregacji o utworzenie postępowania procesowego została skierowana dn. 28 stycznia 1957 r., tj. 14 lat po śmierci Biskupa Męczennika. Wprawdzie, zgodnie z obowiązującym przepisem kan. 2039 § 1 KPK, kompetentnym dla rozpoczęcia procesu był biskup miejsca śmierci Sługi Bożego, czyli biskup diecezji Freising-München, ale problem ten rozwiązano poprzez decyzję Prymasa Polski, który na podstawie specjalnych uprawnień udzielonych mu przez Stolicę Apostolską, udzielił dekretem z 10 IV 1957 r. indultu pozwalającego na rozpoczęcie procesu informacyjnego we Włocławku. Brak jednak przygotowanych odpowiednio do tego rodzaju prac księży zaważył na tym, że proces faktycznie mógł zostać otworzony dopiero po trzech latach, w październiku 1960 r.¹⁰

Zgodnie z prawem kanonizacyjnym, osobą, która z ramienia biskupa diecezji prowadzi bezpośrednio sprawę beatyfikacji, jest postulator. Do niego należy przede wszystkim przeprowadzenie pogłębionego rozeznania podstaw do rozpoczęcia sprawy, zebranie wiadomości na temat opinii świętości życia kandydata do chwały ołtarzy, ocena aktualności danej sprawy dla Kościoła lokalnego i ewentualnych przeszkód. Jest osobą w pierwszym rzędzie najbardziej zainteresowaną szukaniem pełnej prawdy o słudze Bożym, co w rzeczywistości wyznacza mu rolę głównego promotora całej sprawy. Tę odpowiedzialną funkcję powierzono ks. Stanisławowi Librowskiemu, wówczas archiwariuszowi diecezjalnemu i profesorowi historii Kościoła we włocławskim Wyższym Seminarium Duchownym oraz na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Ks. Librowski był już postacią znaną ze swoich rozlicznych studiów nad problematyką martyrologii diecezji włocławskiej z czasu II wojny światowej, a dodatkowym atutem była jego bezpośrednia znajomość drogi męczeństwa Biskupa, jako współwięźnia i osobiste zainteresowanie, by przygotować naukową monografię o Biskupie Męczenniku. Sam o sobie zapisał, że jeszcze jako kleryk współwięźni gromadził materiały do okresu wojennego diecezji (1939–1945), a w szczególności odnośnie do oso-

by biskupa Kozala. Takie zapiski prowadził w czasie swojego pobytu w więzieniu wrocławskim od listopada 1939 do stycznia 1940 r., a później w czasie internowania w klasztorze salezjańskim w Łądzie, do sierpnia 1940 r. Materiały te jednak zaginęły w czasie dalszych etapów jego więziennej drogi¹¹. Po wyzwoleniu z obozu koncentracyjnego i powrocie do diecezji, ks. Librowski powrócił do tej tematyki w formie opracowań o ofiarach zbrodni hitlerowskich spośród duchowieństwa diecezji wrocławskiej¹², a zwłaszcza o biskupie Kozalu¹³. Informacji o tych zainteresowaniach dostarcza sam w artykule na temat swoich prac przygotowawczych do opracowania rzeczowej monografii biskupa Kozala, opublikowanym na łamach czasopisma „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”¹⁴.

W jego zamiarze, taką monografię miał poprzedzić szereg publikacji przygotowawczych, które by objęły następujące pozycje: 1) Wykaz prac drukowanych o biskupie Kozalu; 2) spis własnych prac ks. Kozala ogłoszonych drukiem i zachowanych w rękopisach; 3) wybór wspomnień różnych osób o Biskupie; 4) listy Biskupa z Dachu do kraju; 5) ogólna informacja o aktach postulatora; 6) rejestry ważniejszych dokumentów, akt i materiałów tegoż postulatora; 7) artykuły, czyli twierdzenia złożone przez postulatora dla świadków badanych w procesie beatyfikacyjnym¹⁵. Z tych zamiarów ks. prof. Librowski zdołał urzeczywistnić punkt pierwszy¹⁶ i trzeci¹⁷ oraz jedną pozycję, jakiej wtedy jeszcze nie przewidywał. Był nią *Katalog łask otrzymanych od Pana Boga za przyczyną bł. Michała Kozala*, liczący 663 pozycje, wydany tak dla celów informacyjnych o zakresie wstawiennictwa Błogosławionego, jak i dla oddania osobistego hołdu tej postaci¹⁸.

3. Nominacja na postulatora

Oficjalnie punktem wyjściowym dla prac procesowych była nominacja na postulatora procesu, jaka została wystawiona przez biskupa ordynariusza, Antoniego Pawłowskiego, dla ks. prof. Librowskiego w dniu 21 września 1960 r. Dokument zredagowany w języku łacińskim, ujęty według formuły wypracowanej przez Kongregację Obrzędów, mówił najpierw o stosowności powierzenia ks. Librowskiemu prowadzenia z ramienia biskupa sprawy beatyfikacji bpa Michała Kozala, następnie o udzieleniu mu pełnomocnictwa dla tego zadania w pełnym zakresie, jakiego domaga się dzieło, kolejno o uprawnieniu do powoływania wicepostulatorów, o ile zajdzie ku temu potrzeba i wreszcie zachętę do niezwłocznego i wytrwałego podejmowania zadań, bez zważania na jakiegokolwiek przeszkody¹⁹.

Chociaż nominacja jest datowana na dzień 21 IX 1960 r., podjęcie faktyczne uciążliwych prac przygotowawczych postulatora nastąpiło we wcześniejszym terminie. W grę wchodziło bowiem nie tylko wyszukanie świadków, ale przygotowanie także bardzo obszernego dokumentu, który jest przedstawiany przez postulatora na pierwszej sesji procesu, zwanego *articuli vel positiones postulatoris*, czyli bardzo szczegółowych twierdzeń o życiu i cnotach Sługi Bożego. W oparciu o nie promotor wiary będzie mógł sporządzić kolejno pytania dla świadków. Te artykuły, jakie postulator wtedy przedstawił trybunałowi, liczyły aż 293 pozycje.

Oddzielną sprawą było zgromadzenie akt dotyczących biskupa Kozala, w których posiadanie postulator mógł wejść dopiero od dekretu nominacji. Ks. Librowski sam informuje, że w dniu otrzymania nominacji na postulatora procesu nie posiadał prawie żadnych akt dotyczących Biskupa. Gromadzenie ich rozpoczęło się dopiero od tej nominacji. W krótkim czasie doprowadził do przekazania mu z Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie skoroszytu akt personalnych Biskupa. Z Kurii Diecezjalnej we Włocławku pochodziły jedynie nieliczne dokumenty z jego obecności w diecezji w roku 1939 i wytworzone o nim po wojnie. Akta personalne Biskupa jako odbiorcy oraz korespondencję kierowaną do niego przekazała postulacji Ludwika Lubińska, która prowadziła gospodarstwo domowe Biskupa we Włocławku, natomiast krewna Biskupa, Jadwiga Chmielarz, dostarczyła na prośbę postulacji nieuporządkowane rękopisy jego wykładów prowadzonych w Seminarium Duchownym w Gnieźnie²⁰.

Po zakończeniu wstępnych prac nad zgromadzeniem materiałów dowodowych do procesu i ocenie zakresu możliwości zeznań świadków, najistotniejszą sprawą dotyczącą postulatora było przedłożenie oficjalnej relacji biskupowi o zasadności podjęcia prac beatyfikacyjnych oraz prośby o ukonstytuowanie trybunału beatyfikacyjnego. Taką prośbę (*supplex libellus postulatoris*) ks. Librowski przedłożył biskupowi ordynariuszowi 23 września 1960 r. W dokumencie tym postulator zapewniał, że: „Servus Dei Michaël Kozal, [...] qui die 26 m. Ianuarii 1943 a. in campo concentrationis in Dachau obiit et eam sibi, dum viveret, sanctitatis famam comparasse, ob omnium christianorum virtutum in gradu heroico exercitium, eamque adhuc vigere constantem famam, immo auctam, ut plures pii fideles eius patrociniū apud Deum invocent, pluresque docti prudentesque viri dignum illum existiment qui, accedente S. Apostolicae Sedes iudicio, beatificationis et canonizationis honoribus decoretur, praesertim quo, eo intercedente, plura mirabilia patrata ferantur”²¹.

W odpowiedzi na powyższe pismo, dekretem z dnia 24 września tegoż roku, biskup ordynariusz powołał Trybunał beatyfikacyjny, w skład którego weszli: sędzia delegat biskupi, ks. Władysław Szafranski, oficjał Sądu biskupiego; dwaj sędziowie pomocniczy: ks. Jan Adamecki i ks. Jan Oświęcimski, profesorowie Seminarium Duchownego; promotor wiary: ks. Leon Andrzejewski, rektor Seminarium; wicepromotor: ks. Kazimierz Majdański, profesor Seminarium; notariusze: ks. Tadeusz Gutowski i ks. Władysław Olejniczak²²; woźny: Andrzej Twardy, portier Kurii Biskupiej.

Jako miejsce pierwszej, publicznej sesji, na której miało dokonać się zaprzysiężenie Trybunału i objęcie funkcji, wskazany został kościół seminaryjny św. Witalista, a termin – dzień 8 października tegoż roku o godzinie 11.00²³.

4. Prace procesowe

Uroczysta sesja inauguracyjna otworzyła cykl trzech procesów: informacyjnego, oceny pism oraz nieistnienia kultu publicznego, z których najbardziej istotnym i pracochłonnym był pierwszy, gromadzący materiał dowodowy z zaprzysiężonych zeznań świadków o życiu, sławie świętości i cudach przypisywanych wstawiennictwu u Boga Sługi Bożego.

a. Proces informacyjny

Dla postulatora pierwsza sesja procesowa, określana jako *sessio de primordialibus*, jest jednym z najistotniejszych momentów jego udziału w pracach beatyfikacyjnych. Do niego należało wystąpienie w charakterze promotora sprawy i organizatora przedmiotu prac Trybunału.

Redaktor „Kroniki Diecezji Włocławskiej” informuje, że sesja ta była zorganizowana na sposób bardzo uroczysty, jako wydarzenie niezwyklej rangi dla diecezji włocławskiej. Poza osobami najbardziej zainteresowanymi uczestniczyli w niej: bp Franciszek Korszyński, członkowie Kapituły Katedralnej i Kapituły Kaliskiej, profesorowie Seminarium, pracownicy Kurii Biskupiej, przedstawiciele księży dziekanów, proboszczów, wikariuszy, alumni Seminarium i trzy osoby z najbliższej rodziny biskupa Kozala²⁴.

W czasie tej sesji, po zaprzysiężeniu członków Trybunału i oficjalnym podjęciu przez nich swych funkcji, postulator przedłożył wspomniane wyżej 293 *articuli*, które w trakcie prac poszerzone zostały jeszcze o kolejne pięć. On również przedłożył listę 43 świadków, którą w miarę rozwoju przesłuchań poszerzył o dalsze 24 osoby. Do tego doszło jeszcze powołanie kolejnych czterech świadków przez Trybunał *ex officio*. Należy stwierdzić, że w sumie ich liczba była imponująca, gdy weźmiemy pod

uwagę, że prawo kanonizacyjne (kan. 2020 KPK) wymagało jako wystarczająca liczbę ośmiu świadków.

Pośród zeznających świadków było pięciu biskupów, 24 kapłanów diecezjalnych i zakonnych, cztery siostry zakonne oraz 37 osób świeckich. Gdy chodzi o biskupów, byli to: bp Kazimierz Kowalski, ordynariusz diecezji pelplińskiej, i biskupi pomocniczy: Franciszek Korszyński z Włocławka, Franciszek Jedwabski z Poznania, Tadeusz Zakrzewski z Łomży – współkonsekrator M. Kozala oraz Andrzej Wronka z Wrocławia. Świadkowie w czasie zeznań przedstawili także 44 przypadki nadzwyczajnych łask i cudów przypisywanych wstawiennictwu Biskupa²⁵. W sumie prace Trybunału związane z przesłuchaniem świadków liczyły 71 sesji i zakończyły się w dniu 14 kwietnia 1963 r.²⁶

Ksiądz postulator skrzętnie gromadził w swoim archiwum prywatnym wszelkie materiały i informacje o przedmiocie tych prac. Nie sposób nie podzielać jego zdania, że dają one pełniejszy obraz całokształtu tegoż dzieła. Odnośnie do prac postulatorskich – odwołując się do jego sformułowania – ilustrują one „zorganizowanie [procesu], trzykrotne występowanie do Ordynariusza z prośbą o ukonstytuowanie Trybunału Beatyfikacyjnego, zaopatrzenie jego członków i siebie w odpowiednie pieczęcie, korespondencja z potencjalnymi i ustalonymi świadkami procesu, wprowadzanie ich, zwykle po jednym dziennie, na zeznania, uprzednie pouczenie każdego o sposobie dawania świadectwa, głównie przez przygotowanie dla nich tzw. twierdzeń o życiu i cnotach kandydata na ołtarze, na podstawie których sędziowie będą ich pytać, ułożenie dla Trybunału wykazu świadków (*notula testium*), z komentarzem dla tegoż o poszczególnych z nich, pisemne zameldowanie Trybunałowi każdego wprowadzonego świadka, troska o przyjazd i posiłek kolejnych świadczących, zebranie pism Sługi Bożego, po uprzednim ogłoszeniu o tym w prasie katolickiej, a następnie przekazanie ich Trybunałowi, szerzenie prywatnego kultu beatyfikowanego, np. przez obrazki z modlitwami, kazania itp., przy równoczesnym udowodnieniu, że nie doznaje on kultu publicznego, zbieranie wiadomości o jego życiu prywatnym, heroicznosci cnot, o łaskach doznanych za jego wstawiennictwem, o działywanych cudach, przygotowanie potrzebnych życiorysów Sługi Bożego i drukowanie ich, a w dalszej przyszłości myślenie o obszerniejszej biografii kandydata na ołtarze”²⁷.

b. Proces o pismach Sługi Bożego

W trakcie zaawansowanych już prac pierwszego procesu, zgodnie z wymogami obowiązującego prawodawstwa, paralelnie utworzony zo-

stał kolejny, który miał za zadanie zebranie pism Sługi Bożego (*super perquisitione scriptorum*). Rozpoczęto go uroczystą sesją w siedzibie biskupa w dn. 10 lutego 1962, po czynnościach analogicznych, jak przy pierwszym procesie, tj. po zwróceniu się oficjalnym postulatorem do biskupa ordynariusza o wyznaczenie trybunału²⁸. Skład Trybunału był zasadniczo ten sam, co w „procesie informacyjnym”. Głównym punktem sesji było ogłoszenie przez biskupa edyktu publicznego z powiadomieniem wiernych, aby każdy, kto posiada jakiegokolwiek pisma bpa Kozala, złożył je w ciągu czterech miesięcy w trybunale beatyfikacyjnym²⁹. Na kolejnej sesji Trybunał podjął decyzję o konieczności zwrócenia się do kurii diecezjalnych w Warszawie, Poznaniu, Krakowie, Gnieźnie i Pelplinie z prośbą o ogłoszenie tegoż dekretu w tamtejszych oficjalnych organach kościelnych.

W trakcie prac tegoż Trybunału postulator na dwóch sesjach przekazał sukcesywnie materiały, jakie były w jego posiadaniu. W dniu 2 maja 1963 r. przedłożył pisma Sługi Bożego: nieliczne drukowane oraz rękopisy zebrane w kilku paczkach. Były to kazania, przemówienia, konferencje do kleryków, nauki rekolekcyjne, skrypty z prowadzonych przez niego wykładów, listy. Oddzielną grupę przekazanych wtedy dokumentów stanowiły opisy ważniejszych łask doznanych za wstawiennictwem Sługi Bożego. W sumie spis skatalogowanych, przedłożonych dokumentów liczył siedem stron maszynopisu³⁰.

Na piątej z kolei sesji Trybunału w procesie *super scriptis*, 29 czerwca 1963 r., postulator przedłożył pozostałą zgromadzoną przez siebie dokumentację przedmiotu, jaka wchodziła w skład 35 jednostek jego archiwum postulatorskiego. Akta te obejmowały akta personalne ks. Michała Kozala z lat 1905–1938, życzenia przesyłane mu przy okazji różnych nominacji, zachowaną korespondencję z lat 1931–1943, akta personalne przejęte z kurii w Gnieźnie i Włocławku, oraz akta związane z ufundowaniem latami 1952–1954 w katedrze włocławskiej pomnika ku czci Biskupa³¹.

Sesja zamykająca tę sekcję procesu beatyfikacyjnego odbyła się w dniu 22 czerwca 1964 r.³²

c. Proces o nieistnieniu kultu publicznego

Pozostała, trzecia sekcja diecezjalnego procesu beatyfikacyjnego, o nieistnieniu kultu publicznego Sługi Bożego, rozpoczęła się w końcowej fazie prac Trybunału od pisma postulatorem z dn. 20 kwietnia 1963 r. do biskupa ordynariusza, aby ten zwyczajną władzą takie postępowanie

przeprowadził poprzez delegowanego sędziego³³. Przeprowadził go Trybunał w identycznym jak poprzednio składzie. Na pierwszej sesji tegoż procesu, 3 maja 1963 r., postulator przedłożył Trybunałowi 6 artykułów, że Sługa Boży nie odbierał żadnego kultu publicznego, na dowód czego przedstawił listę czterech świadków. Prace w tym sektorze dochodzenia diecezjalnego zakończyły się na 12 sesji w dniu 30 maja 1964 r.³⁴ To pozwoliło na zamknięcie procesowego postępowania diecezjalnego podczas uroczystej sesji końcowej z udziałem biskupa ordynariusza w dniu 29 lipca 1964 r. Po przewidzianych prawem wielu czynnościach, akta procesu zamknięto i opieczętowano, postanawiając transumpt procesu liczący 10 tomów, tj. oficjalny odpis akt, przekazać do ówczesnej Kongregacji Obrzędów.³⁵

To wszystko otwierało kolejną fazę prac procesowych, tym razem w Rzymie, określaną wówczas jako Proces Apostolski. Tym samym praca postulatora, ks. prof. Librowskiego, dobiegła końca, a funkcję postulatora tej sprawy przy Kongregacji objął, po nominacji z 10 lipca 1964 r., rektor Papieskiego Instytutu Polskiego w Rzymie, ks. inf. Franciszek Mączyński, świadek więziennej drogi i prześladowania biskupa Kozala³⁶. Ks. prof. Librowski został 8 sierpnia 1964 r., na prośbę biskupa, mianowany przez niego wicepostulatorem w kraju dla sprawy szerzenia kultu³⁷.

* * *

Choć mianowanie postulatora przy Kongregacji oznaczało zakończenie prac postulatora na etapie diecezjalnym, nie oznaczało to, że ks. Librowski odsunął się od sprawy. Nosił się nadal z zamiarem opracowania monografii o biskupie Kozalu, od czego odstąpił dopiero po 1984 r., po opracowaniu jej przez ks. Wojciecha Frątczaka³⁸. Nie odstępował jednak od planu przygotowania, na miarę możliwości czasowych, wspomnianej wyżej serii publikacji pomocniczych. Ich zwieńczeniem był *Katalog task otrzymanych od Pana Boga za przyczyną bł. Michała Kozala*, opublikowany w 1994 r.

Piszący te słowa chciałby wyrazić nadzieję, że materiały o biskupie Kozalu, zgromadzone przez ks. prof. S. Librowskiego i skatalogowane w jego osobistym archiwum, przejęte po jego śmierci przez Archiwum Diecezjalne we Włocławku, staną się dla przyszłych biografów bpa Kozala cenną pomocą do opracowania bardziej wyczerpującej monografii, poszerzonej tak o studium wspomnianych źródeł oraz nie uwzględnianych do tej pory istotnych materiałów z archiwów watykańskich, jak i tych,

które zostały opublikowane w tomach *Actes et documents du Saint Siège relatifs à la seconde guerre mondiale*³⁹. Takie studium z pewnością będzie mogło ukazać pełniejszy obraz życia, heroicznej świętości, duchowego piękna i kultu Biskupa, który otrzymał przy beatyfikacji zaszczytny tytuł „Mistrza Męczenników”⁴⁰.

PRZYPISY

¹ Zob. m.in. J. Bar, *Śmierć o. Maksymiliana Kolbe w świetle prawa kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 11(1968), s. 81–154; G. Bartoszewski, *Geneza i przebieg procesu beatyfikacyjnego Męczenników II wojny światowej*, AK 548 (2000), s. 8–13.

² H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego – Zarys historii – Procedura*, Lublin 2003, s. 176.

³ Dotychczas sprawami kanonizacyjnymi zajmowała się Kongregacja Obrzędów (*Congregatio de Ritis*), utworzona wraz z innymi Kongregacjami w 1588 r. przez Sykstusa V.

⁴ Por. *Positio super martyrio. Vladislavien. Beatificationis seu declarationis martyrii Servi Dei Michaelis Kozal, Episcopi Auxiliaris Vladislaviensis († 1943)*, opr. M. Machejek, T. Kaczmarek, G. Dante, Roma 1986, s. 197–203.

⁵ Tłumaczenie dokonane przez ks. Wojciecha Olecha, kanclerza kurii diecezji lubelskiej.

⁶ Por. S. Librowski, *Prace przygotowawcze do biografii sługi Bożego biskupa Michała Kozala*, ABiMK 19(1969), s. 260.

⁷ S. Biskupski, *Męczennickie biskupstwo księdza Michała Kozala*, Włocławek 1946.

⁸ Por. B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, AK 472 (1987), s. 548.

⁹ Zob. Przemówienie biskupa A. Pawłowskiego na uroczystej sesji rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego: KDWi. 43(1960), s. 369.

¹⁰ Por. B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 549.

¹¹ Zob. S. Librowski, *Prace przygotowawcze...*, art. cyt., s. 253n.

¹² S. Librowski, *Ofiary zbrodni niemieckiej spośród duchowieństwa diecezji włocławskiej*, Włocławek 1947.

¹³ Tenże, *Źródła do biografii biskupa Michała Kozala*, AK 55 (1957), s. 289–294.

¹⁴ Tenże, *Prace przygotowawcze...*, art. cyt., s. 253–269.

¹⁵ Tamże, 255.

¹⁶ Tamże, s. 255–267.

¹⁷ S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych o księdzu i biskupie Kozalu (1893–1943)*, ABiMK 56(1988), s. 311–381; tenże, *Kwestionariusz wypełniony dotyczący życia, działalności, prześladowań, śmierci i cnót Sługi Bożego bpa Michała Kozala (1893–1943) rozestany w 1960 roku przez postulatora jego beatyfikacji*, ABiMK 57(1988), s. 273–329.

¹⁸ Tenże, *Katalog łask otrzymanych od Pana Boga za przyczyną bł. Michała Kozala*, Włocławek 1994.

¹⁹ Zob. dokument opublikowany w: S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, poz. cyt., s. 314.

²⁰ Por. S. Librowski, *Kwestionariusz...*, poz. cyt., s. 280.

²¹ Zob. *Supplex libellus postulatoris*, w: S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, poz. cyt., s. 315.

²² Wyłączony w październiku 1961 r. z prac procesowych. Na jego miejsce został wprowadzony ks. Bolesław Perzyna (B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 552).

²³ Por. S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, poz. cyt., s. 315; B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 550n.

²⁴ Zob. A. P[alka], *Proces beatyfikacyjny biskupa Michała Kozala*, KDWi. 43(1960), s. 366n.

²⁵ Panorama problematyki zeznań, zob. *Positio super martyrio*, poz. cyt.

- ²⁶ Por. B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 551.
- ²⁷ S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, s. 318n.
- ²⁸ Tamże, s. 316. Relacja o przebiegu sesji: [B. Lewandowski] X. B. L., *Sprawozdanie z sesji Trybunału w sprawie zbierania pism Sługi Bożego ks. bpa Michała Kozala*, KDWł 45(1962), s. 105–106.
- ²⁹ Tekst dekretu, zob. KDWł 45(1962), s. 105–106.
- ³⁰ Zob. S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, s. 317–318.
- ³¹ Tamże, s. 318.
- ³² Por. B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 553.
- ³³ Zob. S. Librowski, *Wypowiedzi współczesnych...*, s. 318.
- ³⁴ Por. *W sprawie beatyfikacji Sługi Bożego biskupa M. Kozala*, KDWł 46(1964), s. 200.
- ³⁵ Por. Zamknięcie procesu informacyjnego w sprawie beatyfikacji biskupa Michała Kozala, KDWł 47(1964), s. 276n.; B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 554n.
- ³⁶ Por. B. Cieślak, *Ku beatyfikacji*, art. cyt., s. 554.
- ³⁷ Por. tamże, s. 556.
- ³⁸ W. Frątczak, *Biskup Michał Kozal (1893–1943)*, w: *Chrześcijananie*, t. 12, Warszawa 1984, s. 9–92.
- ³⁹ Chodzi zwłaszcza o t. 3 z tej publikacji *Le Saint Siège e la situation religieuse en Pologne et dans les Pays Baltes 1939–1945*, Città del Vaticano 1967.
- ⁴⁰ Zob. Dekret beatyfikacji czyli deklaracji męczeństwa Sługi Bożego Michała Kozala, AK 473 (1988), s. 68.